

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen VI. De Parentum cultu.

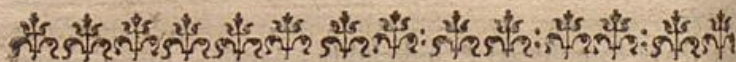
urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

zatio apparatu minori celebrata. Alij autem contrarium asseruere.

§. 3. *Varia de festis.* 29. *Habitat quis in duplici Parochia diuersa festa celebrante: ad quamnam tenetur celebrandam?* Ex Fillucio respondeo teneri ad eius festa seruanda, in qua præsens est.

Billiuc. 30. *Dixisti agasones, & muliones non esse mortalis criminis reos; quia licet opus seruale, in oneribus leuandis vel imponendis, non multum temporis consumunt: an possimus idem affirmare de ducentibus iumentis ligna de silua?* Ex Fillucij citati doctrina idem asseruero, si opus seruale cedendi, imponendi, & deponendi duarum horarum spatium non multum excedat; quia reliquus labor iumentis humeros aggrauat.

Tolet. 31. *an famuli quando coguntur à dominis diebus festis laborare seruiliter, parere possint?* Ex Toletio respondeo, posse sine peccato, modò non cogantur in Ecclesiæ, aut festi contemptum: tunc enim deberent mori potius, quam laborare. Adicit tamen huiusmodi famulos, qui sæpe ad laborem die festo coguntur, transacto tempore suæ obligationis, debere alium querere dominum, sub quo possit festa obseruare; nisi desint quibus commodè suam operam locare possint: aut si magnum mutatione illa incommodum paterentur.

EXAMEN VI.

De legibus in particulari circa materiam quarti Mandati Decalogi de parentum cultu.

CAPVT PRIMVM.

De mutua Parentum, & Filiorum obligatione.

§. 1. *Obligatio filij erga parentes.*

1. *Votum obsecro circa parentum honorem obseruanda? Curanda sex, internus amor, externus, subuentio in necessitate spiritali, in corporali, adimpletio testamentorum, & dilectio in ordine ad supernaturalem beatitudinem: hinc consequenter totidem modis possunt filij delinquere.*

2. *Quid circa alimenta? Iure gentium alimenta parentibus debentur, iisque subueniendum in graui necessitate, Num*

si professus sit in Religione filius egredi teneatur? Minimè, nisi parentes extremam necessitatem paterentur; tunc autem deferendus etiam habitus esset.

3. Licet ne alimenta parentibus aliquibus in casibus denegare? Licet in his, in quibus ab eisdem exheredari possunt.

4. Quidnam præterea filius debet parentibus? Eorum curare sepulturam, solvere debita, quæ facultatem hæreditatis non excedunt. Nunquam licet filio patrem occidere, nisi patriæ hostis esset. Denique graviter delinquere potest filius non obediendo in iis, quæ ad domus gubernationem pertinent, ad bonos mores, & ad statum matrimonij in quibusdam casibus.

5. Quidnam vicissim parentes filiis debent? Necessaria ad vitam subministrare, bonis moribus instruere, non vendere absque iusta causa, liberare à servitute, providere illis volentibus studio operam dare.

6. Potest ne pateris alimenta filio denegare? In his casibus potest. Si patrem accuset, si ipsemet illis indigeat, si fuerit ingratus, si habeat, unde sustentari queat, si quid agat, ob quod hæreditate spoliari possit. Aliàs quidem iure naturali filii patres alimenta debent.

7. Quidnam patris proprium? Filiis providere in futurum, non priuare hæreditate nisi iusta causa, dotare filias.

8. Præscripto debentur ne alimenta? Debet pater ei simpliciter necessaria. Quid de spuris? Spurio etiam de iure Canonico necessarium alimentum debetur. Clerici spuris relinquere possunt alimenta necessaria. Num excommunicato filio, aut Religiosi è cenobio eiecto debeantur alimenta? Ita planè, si eiectus egeat, etiam hæretico, si aliunde non habeat.

9. Valet ne renunciatio alimentorum? Minimè, absque iudicis auctoritate, nisi iure iur. Neque alimenta præterita tenetur pater resarcire in conscientia, secus in exteriori foro. Profectò inter alimenta impensæ pro filio ad studia comprehenduntur. Dos ne spuris tradenda? Ita planè.

10. Quanam propria matris? Duo, vnum, alere filios usque ad tertium annum, & lactare eos per se, vel per bonam nutricem.

S. e.
Obligatio parentum erga filium.

CAPVT II.

De mutua coniugum obligatione.

§. 1. 11. **Q**uamnam viri erga uxorem obligatio? Eam in diuinis
 Obliga- praeceptis non potest impedire, in humanis iusta de
 tio ma- causa potest. Grauius percutere minimè, secus reprehendere,
 riti erga & moderatè corrigere. Domus administratio ad virum
 uxorem. spectat, & cum uxore tenetur habitare, nec abesse, nisi ex iu-
 sta causa.

§. 2. 12. **Q**uamnam autem uxoris erga virum? Obedire debet
 Obliga- marito in domus administratione. In rixis cum viro graui-
 tio vxo- ter aut leuiter peccare potest iuxta materiae, aut affectus gra-
 ris erga uitate. Tenetur sequi virum, quosdam casibus exceptis.
 mari- Aliquando potest se se administrationi domus ingerere. In-
 tum. iucem equidem debent sibi amorem, reuerentiam, toleran-
 tiam, & debiti redditionem.

CAPVT III.

De mutua dominorum & seruorum
 obligatione.

§. 3. 13. **E**xhibe seruorum erga dominos obligationem. Tenentur
 Obliga- debitum honorem dominis deferre, obedientiam
 tio ser- praestare, conseruare domini res, in aegritudine iis Sacramenta
 uorū er- procurare, & malis tutari imminentibus.

14. **Q**uandōnam serui tenentur non fugere, quandōnam
 ga domi- autem fugam possunt arripere? Iniusto bello capti fugere pos-
 nos. sunt, non autem qui sese vendiderunt in seruos. At iusto bel-
 lo capti, etiam fugere ad suos valent, absque vi tamen, aut
 deceptione fidei data. Capti apud infideles etiam fugere
 possunt, & iis dari valet consilium ad fugam: accipere autem
 ad fugam necessaria à Turcis vel aliis hostibus Christiani
 nominis possunt.

15. **Q**uid de peculio seruorum? Habere possunt peculium
 suum permissu domini, mobilibus, vel immobilibus constans.
 Absque domini autem consensu inutilis est donatio.

16. **S**i uxorem duxerint, cuius potius seruire debent, do-
 mino, an uxori? Magis domino, quam uxori, si domino in-
 scio eam duxerint: secus si sciente.

17. *Nunquam*

17. Num in omnibus obedire domino teneantur? In iis plenè, quæ contra naturale ius sunt, vel contra diuina præcepta parere non debent. Tria autem præstare tenentur famuli heris suis: honorem, reuerentiam, & obsequium.

18. Quidnam dominus debeat seruo? Honestam sustentationem, institutionem in rebus fidei, & correctionem fraternam. Haud domino potestas necandi seruos; si tamen occideret, nihil vlli deberet, nec si mutilaret. Alimenta in totum subtrahere non potest. Ex delicto eius iussu commissum tenetur.

19. Quid de famulis alendis & gubernandis? Alimenta, quæ dominus famulo debet, famulatu congruentia debent esse. Ad hospitale licet quandoque mittere; & iustè merces subtrahitur, cum agrotat. Ex contractu aut delicto famuli herus non obligatur, nisi iussu, aut auctoritate domini facta sint. Debet expellere herus famulos moribus corruptos, nisi ad meliorem redituros frugem speret.

C A P V T I V.

De mutua Prælatorum & Clericorum obligatione.

20. AD quidnam Clerici erga Prælatos tenentur? In actibus quidem internis obedire non tenentur, neque in malis etiam venialiter. In dubio de peccato, præcipienti Prælato obedire tenentur: debet autem eius voluntas illis esse denunciata. Tenentur profectò obedire in pertinentibus ad Clericos. Beneficarij ad subsidium charitativum, contributione videlicet quadam in pecunia, vel æquiualentia re à beneficiariis facta in quibusdam casibus erga Episcopos. Curati etiam, & Religiosi erga suos Prælatos peculiaribus tenentur obligationibus.

21. Prælatorum erga Clericos recense obligationes. Debent residere, ad quam probabilius reputo iure diuino teneri. Ad breue tempus cum causa abesse possunt. Quanam iusta causa discessus? Quinque exhibeo, Christianam charitatem, utilitatem Ecclesiæ, & Reipublicæ, vrgens necessitas, & debita obedientia.

22. Quoad leges morum ad quidnam tenetur? 1. Quotannis Synodum facere. 2. Visitare singulis annis dicecesim per se, vel impeditus per alium. 3. Instituire idoneos ministros. 4.

G S

Inquirere

Inquirere in populi sui peccata. 5. Corrigere subditos. 6. Superflua pauperibus largiri. 7. Iudicare causas Ecclesiasticas. 8. Approbare Confessarios, Concionatores.

23. *Quanam eius potestas?* Potest conferre indulgentiam quadraginta dierum, imponere censuras, in quibusdam irregularitatibus, & impedimentis matrimonij non dirimentibus dispensare, & alia plura gerere valet.

24. *Quidnam ei circa ordines, beneficia, & confirmationem conferendam præstandum?* Eos per se conferat, vel aliò mittat. Singulis annis chrisma conficiat, suis temporibus Sacramentum Confirmationis conferat, dignos ordinet cum sufficienti titulo. Porro beneficia solummodo dignis conferat, ad testamentorum denique executionem maxime in piis causis attendat.

C A P V T V.

De mutua Principis laici, & subditorum obligatione.

§. 1.
Obligatio Vassalli erga Principem.

25. **A**d quidnam tenetur vassallus erga Principem? Debet vectigalia soluere: in necessariis tamen familiae defraudantes minime obligantur nisi in quibusdam casibus, Nouæ gabellæ debentur, si iustæ sint; si non petantur, seclusa fraude, non est obligatio soluendi. Soluentes poenam non tenentur ad gabellam: tenentur tamen, quando in conscientia eorum id relinqueretur. Potest quis non soluere, quando certò scitur, non impendi gabellam in rem ob quam imposta est. *In dubio de iustitia?* Præsumendum pro Principe, & etiam infideli soluenda.

§. 2.
Obligatio Principis erga Vassallum.

26. *In quibus autem Superiores laici erga subditos tenentur?* Cum virtutes laici Principis debeant esse Religio in Deum, Clementia, Liberalitas, iustitia, Fortitudo, Prudentia, Magnificencia, Magnanimitas: vitia autem: Cupido immodica regnandi, indictio belli iniusti, socordia in muniendis Regni arcibus, negligentia in viis publicis reparandis, non subuenire miserabilibus, non tollere consuetudines prauas, Exactionibus iniquis subditorum copias exhaurire, iniustas leges condere, subditum ad certum matrimonium cogere, vel in contracto impedire, suisque priuatis commodis studere: obligatur quidem, & proprietates Principis exercere, & vitia fugere, sub mortali quidem, aut veniali iuxta materiae grauitatem.

27. *Peccant*

27. Peccant ne Principes assumentes ineptos ad gubernationem? Si omnino inepti sint, peccant graviter, & ad restitutionem tenentur; si autem sint minus idonei, peccant quidem, sed minimè tenentur ad restitutionem.

28. Spectat ne ad Principes cura Sacrorum? Profectò ad ipsos patrociniùm spectat, cura ad Episcopos. At residentia Episcoporum? Non pertinet ad Principes, curare tamen possunt, ut ea servetur.

29. Quid de officiorum venditione, aut naufragantium, bonis? Officia lucrosa vendere non semper licet: nec bona naufragantium applicare sibi licet, nisi derelicta sint.

CAPVT VI.

De mutua Magistri & discipuli obligatione.

30. Quidnam debent Magistro discipuli? Honorem, reuerentiam, obedientiam in pertinentibus ad bonos mores. Debent item vacare studiis; & pecuniam à parentibus traditam expendere iuxta magistrorum voluntatem, vel iuxta debitam dispensationem.

§. 1.
Obligatio Discipuli erga Magistrum.

31. Quid Magistri? Eorum peccata dissimulare non debent, eos in literis promoueant, & eorum curam in pertinentibus ad mores gerant. Plura sigillo sequenti, Interim Doctores tenentur ad multa. 1. Nihil docere contra fidem, aut bonos mores. 2. Discipulos ab aliis Doctoribus non auertere. 3. Diligenter studere, ut officio suo satisfaciant. 4. Stipendia æquo maiora non exigere. 5. Captui auditorum sese accommodare. Porro caueant ne Doctoratus insignia negent dignis, aut indignis conferant, aut malè moratos admittant scholasticos, aut eos permittant, cum possint reprimere, suffragia indigno impendere, aut pro suffragio iusto, aut iniusto pretium accipere.

§. 2.
Obligatio Magistri erga Discipulum.

CAPVT VII.

Praxis, circa materiam de parentum cultu ex Societatis IESV Doctoribus.

§. 1.
De parentum & filiorum obligatione.

32. Potest ne pater filiam cogere impuberem Monasterium intrare causâ educationis; Potest, sicut cogere puerum

puerum, vt scholam ineat, vel artificium. Pueri autem tenentur obedire; quia illa in ætate non tam sua, quàm parentis voluntate regendi. *Suar. de Relig. tom. 3. lib. 5. cap. 2. num. 15.*

33. *Quid post filiarum pubertatem? Non potest parens sine lethali cogere ad manendum in monasterio cum seculari habitu vsque ad nubendi occasionem: quia fœminæ maioris ætatis in iis, quæ ad statum suæ animæ pertinent, sui iuris sunt ideoque non possunt ad tam arctam compelli custodiam. Nisi ad aliquod breue tempus moraliter necessarium ad illarum custodiam censeretur. Sic Suarius de Relig. tom. 3. lib. 5. c. 9. dub. 4.*

34. *Scio Tridentinum sess. 25. cap. 18. sub excommunicationis pœna prohibere, ne ullus fœminam cogat Monasterium inire, habitum suscipere, aut profiteri: quasierim, an pater cogens filiam puberem ingredi Monasterium non animo adscribendi eam Religioso statui, excommunicatione feriatur? Respondet Suarius citat. non incurrere; quia Concilium loquitur de illo tantum ingressu, qui à parentibus per se ad habitus susceptionem ordinatur. Quid si ordinetur animo eo, vt filia Monialium exemplo ad habitum suscipiendum illicitur? Licet planè, tunc enim fœmina alliceretur quidem, non cogetur.*

35. *Tenetur ne parens dare filiis alimenta, & dotem? Adeo tenetur (ait Fagundez Dec. tom. 1. lib. 4. cap. 5.) vt filius Magnatis, cui pater noluerit iuxta statum alimenta exhibere, possit sine lethali vxorem ducere diuitem, & nobilem, licet genere aliquanto inferiorem, inuito parente. Tenetur & præstare etiam filiis spuris alimenta, & dotem. Quid si pater sit Clericus? Ad alimenta tenetur, ad dotem autem, in cuius solutione maius patri incommodum, & proximo scandalum emergit, asserit Molina de iust. tom. 1. d. 124. num. 22. non teneri; præsertim vt dos inferuiat ad alendam familiam filij, ad quod pater non tenetur.*

36. *Teneturque pater filios ad ieiunandum cogere, præcepti diebus? Non debet è domo eiicere ieiunare renuentes, sed lege charitatis corripere. Ex Petro Hurtado accepi. Qui addit non teneri dominum famulum nolentem ieiunare, è domo exturbare, aut victum tollere: vel eius famulatu se priuare, quod incontinens sit, si amasiam extra parietes habeat: secus si eadem domo cohabitarent.*

37. *In extrema necessitate (circa parentes primum requiritur) subuenire debeo filio meo, an parenti? Toletus respondet pro*

probabilius subueniendum patri. Et quidem in vitæ periculo patri potius subueniendum, & præferendus ille etiam ei, cui fuisset iuratum; quia intelligitur pater exceptus.

38. *Quinam communiter ad alia multa nomine patris veniunt intelligendi?* Superiores, vt sunt Episcopi, Curati, Imperatores, Reges, Principes, Tutores, Curatores, & Magistri, quorum prudentia erudimur, & doctrina: his certè omnibus honorem & reuerentiam exhibendam & hoc præceptum, & naturæ dictamen nos edocet; vnde coniciunt contumelias in hosce, ad grauemque iram iustam prouocantes grauius delinquant Ex Saa & aliis. Saa.

39. *Num teneatur pater non solum filio etiam proscripito & emancipato alimenta præbere, sed & filij uxori, dum filius præbere non potest* Ex Azorio tenetur; vxor enim & maritus idem reputantur. Azor.

40. *Num mater filio alimenta præbere teneatur?* Præter lac minimè, & ipsam lactationem debet ex defectu patris; vnde existimo quod si ipsa iustè excusatur ab immediata nutritione, ad patrem solum pertinere sumptus filio nutriendo licet ad matrem pertineat bonam filio nutricem adhiberi curare.

41. *Possunt ne parentes filium agrotantem ad hospitale remittere?* Mortaliter peccant, nisi adsit iusta, v. gr. neffiratis causa. Azorius. Azor.

42. *Obligatio ne filios alendi transit ad heredes parentis, qui filios alere tenebatur.* Maximè ex Azorio; sed non transit directè ad donatarium; neque ad eos, qui bona parentum titulo emptionis, vel similis contractus acquisierunt; transmittitur tamen ad fiscum, cui bona parentis addita fuere, ob ipsius parentis delictum. Azor.

43. *Pater qui filio alimenta non præstitit, tenetur ne ad restitutionem?* Maximè ex Lessio, nisi fortè ob id filius debita contraxisset. Lessius.

44. *Tenetur ne pater filia nubenti dotem competentem constituere?* Tenetur planè etiam spuria, quamuis filia diues sit, aut monasterium ingredi velit, aut nubat, inuito parente, aut etiam indigno; secus si filia nubens cum dedecore indigno maior sit viginti quinque annis; & diues, patrisque alimentis non indigeat. Neque pater eximitur ab onere dotis, alio tradente. Sic Fagundæ. Fagundæ.

45. *Possunt ne filij priuari hereditate, & alimentis?* Multis de causis posse ex meis Doctoribus collegi. 1. Ob percussione parentum iniustâ cum lethali culpa. 2. Ob graue & inhonestam iniuriam.

iniuriam. 3. Ob accusationem in iudicio, excepto crimine hæresis, & læsæ Maiestatis. 4. Ob attentationem in vitam patris. 5. Si cum maleficis versetur. 6. Si copulam habeat cum nouerca, seu patris vxore. 7. Si non succurrat patri. 8. Si impediatur ne pater testamentum conficiat. In his certè casibus pater filium hæreditate priuare potest, non verò alimentis, si aliunde filius non haberet.

46. *Quid de filia aut inuitis parentibus nubente, aut luxuriosè transigente vitam?* Nubens parentibus inuitis, seruata Tridentini forma, attento iure Canonico non potest hæreditate priuari, imò neque Casareo, nisi filia sit minor viginti quinque annis, & parentibus volentibus ipsam in matrimonium coniungere renuerit, & luxuriosam degere vitam voluerit, Tamen filia, quæ bis tantum copulam commisit, non potest ob id hæreditate priuari. Idem affirmo si post viginti quinque annos luxuriosam vitam degerit: imò etiam si ante viginti quinque annos, si mater illius luxuriosam vitam degat, & nondum correcta sit exhæredationis tempore; secus dicendum, si solus pater luxuriosè viuat. Porro à fortiori filius inuito patre contrahens etiam cum indigna, non potest hæreditate ideo priuari; quia leges solummodo de filialibus loquuntur. Certè exhæredatio non tollitur per reconciliationem superuenientem, aut penitentiam: tollitur verò Religionis promissione. | *professione*

§. 2. 47. *Quod attinet ad coniuges, quarum, num teneatur vir uxorem alere, si ob viri scitium recedens renuat oblata securitate ad virum redire?* Non teneri affirmo ex Fagundæ, si verò vxor vtriusque coniugis culpa recessit, deinde ad maritum redire contendat, maritus autem id non patiat, alenda est à marito; quia vltima culpa ipsi marito est imputanda. Alenda item, quoties dos casu fortuito perit.

48. *Num vxor aut filij ad soluenda debita teneantur, quæ vir seu pater contraxit pro vxore aut filij alendis?* Minimè, nisi pater illa acceperit nomine ipsorum, vel protestatus sit, nolle gratis illa præstare, aut nisi acceperit in fraudem, id est, sine iusta causa, scientibus filiis, & vxore.

§. 3. 49. *Seruorum ac dominorum percurre obligationem. Tenetur ne dominus de damnis, quæ cum posset non impedire circuminis, ac ea famulos, aut vasallos?* Tenetur planè. Potest in domibus seruorum dare hospitalium externis per aliquot dies, modò id suis præstet expensis. Potest & solus hospitium, & furnum publicum, si velit, habere. Valentiam consule. *anctum an mulum ob peccatum domo eicere?* Non nisi fortè id necessarium

ium

rium fit ad peccatum illud vitandum, aut nisi futura mansio
familia: graui nocumento. Sic Azor.

Azor.

50. Si famulus ad annuum conductus ante tempus discedat,
debetur ne ei merces? Cum Rebello affirmo deberi mercedem
temporis, quo seruiuit, nisi domini multum interesset cum
diutius morari.

51. Tenetur ne herus soluere salarium famulo infirmo, quan-
diu agrotans est? Molina negatiue respondet, nisi fit in ex-
trema, aut graui necessitate? tunc enim ex charitate te-
neretur. Imo potest ab eo exigere sumptus in curatione
factos.

52. Potest ne seruus bello captus fugere? Molina affirmat iusto
bello captum peccare mortaliter fugiendo, tenerique se do-
mino restituere. Ego autem sequor Valentiam asserentem pos-
se fugere etiam ab eo, qui se emit à captiuitate, nisi non fugere
promississet.

Valentia

53. Num bona ludo, aut dono, aut hereditate à seruo acquisita
domini sint? Cum Valentia negatiue affirmo de captis in bello,
sed & ad emptorios alij extendunt.

Valentia

EXAMEN VII.

De Legibus in particulari circa materiam quinti
Mandati Decalogi de Occisione.

CAPVT PRIMVM.

Quidnam in Præcepto quinto prohibeatur?

Hoc Præcepto: Non occides, quid prohibitum est? Om-
nis occisio, quæ contra naturam fit, non anima-
lium, vnde venatio sua natura licita est. Vna cum
occisione hominis prohibita est mutilatio, contu-
melia, voluntas occidendi, mutilandi, percutiendi, & omnis
ad id cooperatio.

Quinam debet habere homicidium, vt prohibitum non sit?

Tria præcipue, iustam causam, publicam auctoritatem, & vt
fiat secundum ordinem iuris. Porro malefactores non pro-
hibentur occidi. Innocentis occisio absolutè est prohibita;
nisi in aliquo casu necessaria esset ad bonum Reipublicæ.
Tyrannum gubernatione non licet occidere ex iniusta inua-
sione;

sione;